

Ochrana přírody

ročník 74 číslo 3 2019

Kulérová příloha

Zprávy / Aktuality / Oznámení

50. výročí Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny

Dne 18. 5. 2019 se v prostorách Slovenského muzea ochrany přírody a jaskyniarstva v Liptovském Mikuláši uskutečnilo slavnostní shromáždění k 50. výročí založení SZOPK (Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny). Průřez historií SZOPK přednesla jeho předsedkyně, RNDr. Oľga Removčíková a bude představen na jiném místě. K jakým zásadním změnám v průběhu 50 let v SZOPK došlo? Zlomovým rokem byl rok 1989, což budu prezentovat na ZO SZOPK Slovenský raj.

Do roku 1989 měla tato základní organizace SZOPK více než 120 členů, pracovalo se v sekcích (ochrany fauny, ochrany flóry, ochrany anorganické přírody, praktické ochrany přírody, práce s dětmi a mládeží) a každá z nich měla na začátku roku svůj program ve vytištěném Programu SZOPK, Základná organizácia Slovenský raj na příslušný rok. Zdrojem financí na četné exkurze a zájezdy byly členské příspěvky a brigády na jarním zalesňování, příp. čištění vodních toků sběrem komunálního odpadu. Po roce 1989, s novým zřízením speciálně zaměřených nevládních neziskových organizací (např. RPS – Ochrana dravců na Slovensku, SON – Spoločnosť pre ochranu netopierov, Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko), přešla část odborníků SZOPK do těchto specializovaných organizací a těžiště činnosti SZOPK zůstalo v envirových a osvětových činnostech. Výzvami, zejména zahraničními, na získání grantů nastaly nové možnosti pro financování činnosti nevládních neziskových organizací (NNO) a realizaci cílených projektů. Původní ZO SZOPK Slovenský raj zanikla

Raroh veľký hnízdil do r. 1982 na skalách Slovenského ráje. Foto Stanislav Harvančík

a vzniklo několik menších základních organizací SZOPK, mezi nimi v r. 2001 nová ZO SZOPK Slovenský raj se zaměřením na ochranu fauny na území Národního parku Slovenský raj. Počtem členů malá, ale aktivitou v získávání grantů a realizaci projektů úspěšná ZO. Ze zahraničních donorů jsme získali podporu celosvětově působící nadace Rufford Small Grants na orla křiklavého (*www.Rufford Small Grants for Nature Conservation*) a rovněž BP Conservation (*www.bp – Conservation*) na netopýry. Ze slovenských grantů je pravděpodobně nejvýznamnější podpora Ministerstva životního prostředí SR v rámci Envirofondu. S jeho podporou jsme realizovali projekt na mapování a ochranu tetřeva hlušce, tetřívka obecného a jeřábka lesního a rovněž projekt na osídlení nově vybudované vodní nádrže rybami a rakem říčním.

Podobně jsou zaměřeny na ochranu fauny i jiné základní organizace SZOPK, např. ZO SZOPK Bocian Moldava nad Bodvou, která koordinuje sčítání hnízd čápů bílých na Slovensku, či ZO SZOPK Miniopterus Bratislava, zaměřená na monitoring a ochranu netopýrů na západním Slovensku a pomoc ropuchám při jarních migracích. Ale ještě je tu jedna velice progresivní činnost – ochranná genetika, zapojení členů ZO SZOPK Slovenský raj do celosvětové iniciativy GGBN (Global Genome Biodiversity Network) na vytvoření světové sítě genobank, koordinované Národním přírodovědeckým muzeem ve Washingtonu.

Co je předností SZOPK oproti jiným NNO? Právní subjektivita základních organizací; možnost získávání podpory na realizaci nepoměrně většího počtu projektů, pokud se

do výzvy zapojí více základních organizací – a to už je o jiném ochrannářském efektu.

Bedřich Hájek

OSN vyhlásilo Desetiletí obnovy ekosystémů

Jedním z důvodů, proč na přelomu 60. a 70. let 20. století vzniklo celosvětové hnutí na ochranu životního prostředí, se stalo zjištění, že na Zemi neexistuje žádné místo, a to ani na souši a sladkovodních vodách, ani na moři, které by vůbec nebylo ovlivněno lidskou civilizací. Podle uznávaných odhadů již člověk stačil poškodit dvě třetiny zemského povrchu: lidé přímo či nepřímo významně přeměnili plně tři čtvrtiny souše a zbývající čtvrtinu tvoří zaledněné nebo odlehlé plochy, zatímco ke zlepšení stavu došlo za posledních 30 let jen na 2,7 % celkové rozlohy suchozemských ekosystémů (IPBES 2019, UNEP 2019). Není divu, že pokračující a často velkoplošné ničení souše negativně ovlivňuje životní úroveň přinejmenším 3,2 miliardy obyvatel naší planety (IPBES 2018). Převáděno na peníze: Ročně nás stojí necitlivý přístup k prostředí jenom ve ztrátách ekosystémových služeb (přínosů, poskytovaných ekosystémy lidské civilizaci) 10–17 % světového hrubého produktu (UNEP 2019). Není žádným tajemstvím, že degradace přírody postihuje nejvíce Afriku na jih od Sahary, jihovýchodní Asii a Latinskou Ameriku. Přestože se úbytek lesů na Zemi v letech 2010–2015 snížil, přišli jsme od začátku tisíciletí o milion čtverečních kilometrů zmiňovaného typu zemského pokryvu (UNEP 2018). Vzhledem k tomu, že brazilská vláda vyhlásila amazonský prales za čistě přírodní zdroj a poptávka po palmovém oleji neklesá, v roce 2016 zaznamenaný globální úbytek lesa o rozloze 250 000 km² musíme považovat za vsuktku rekordní. Ještě mnohem hůře jsou na tom mokřady. Ve 20. století jich – pokud jde o plochu – na souši zmizelo 69–75 %: roční úbytek, ačkoliv i on se v poslední době snížil, je tak třikrát větší než v případě lesů (Davidson 2014, WCMC 2017).

Pomůže ekologická obnova?

Jednou ze stále běžnějších odpovědí na devastaci životního prostředí zůstává obnova ekosystémů. Nejde o nic jiného

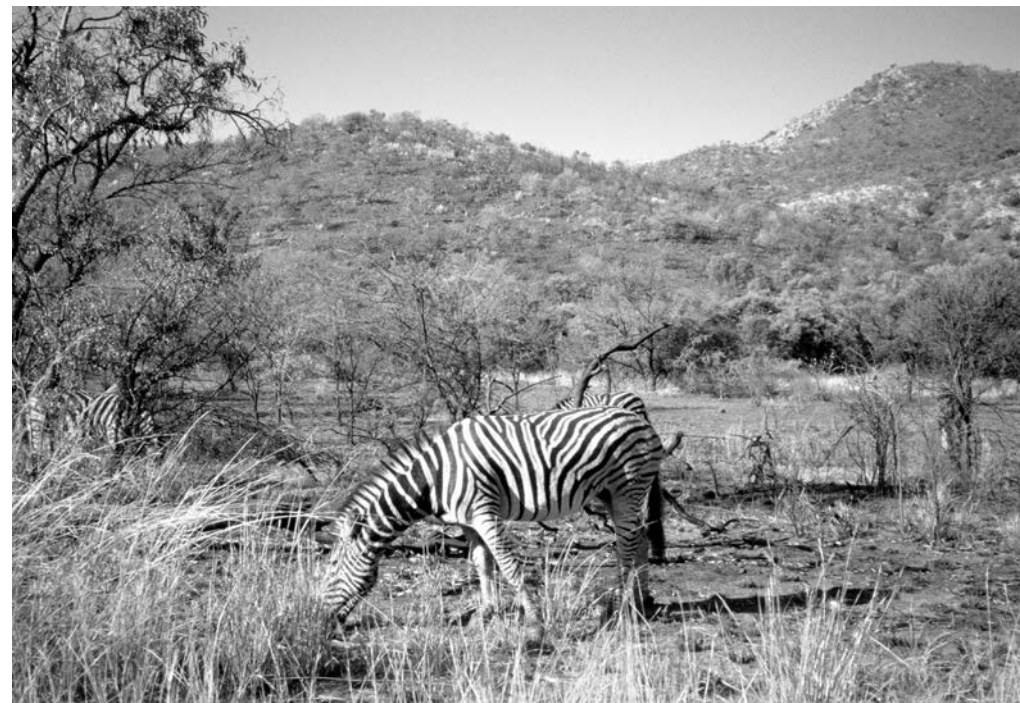
Část Olympijského parku v australském Sydney, kde v minulosti chemické továrny skladovaly i jedovaté látky, byla důkladně vyčištěna a v současnosti se na ní rozkládají mokřady. Foto Jan Plesník

Dnes je jen těžko k uvěření, že lokalita Blauwe Kamer nedaleko nizozemského Wageningenu byla kdysi cihelnou. Ochránci přírody obdobné prostředí označují jako „novou divočinu“. Foto Jan Plesník

než o napomáhání obnově poškozených nebo zničených ekosystémů prostřednictvím péče o ně tak, aby znovu získaly ztracené ekologické funkce (vnitřní charakteristiky ekosystému, související s podmínkami a základními procesy, kterými ekosystém udržuje svůj „chod“) a poskytovaly

z lidského hlediska cenné služby (Clewell *et al.* 2004). Jinak řečeno, ekologická obnova představuje praktickou obnovu druhů a ekosystémů, které se v minulosti v určité době na dané lokalitě vyskytovaly a které byly poškozeny nebo zcela zničeny (Primack & Sher 2016). Bouřlivý rozvoj ekolo-

Jihoafrická rezervace Pilanesberg vznikla na místě burských farem. V rámci operace Genesis do ní bylo začátkem osmdesátých let 20. století převezeno z Krugerova národního parku na 6000 zvířat. Foto Jan Plesník

Jestliže ponecháme již netěžené lomy spontánnímu vývoji, nejenže vhodně zapadnou do krajiny, ale osídlí je četné chráněné organismy. Lom Mušlovka, součást národní přírodní památky Dalejský profil na jihozápadním okraji Prahy, byl ale po skončení těžby zavezen materiálem z okolních míst, kde se rovněž těžil vápenc. Dnes je ceněn jako významná paleontologická lokalita. Foto Jan Plesník

gie obnovy, prostorové ekologie, systémové analýzy a dalších vědních oborů dnes umožňuje vytvořit za určitých podmínek na místě poškozeného ekosystému přírodě překvapivě blízké prostředí.

Z podnětu některých středoamerických zemí vyhlásilo 1. března 2019 Valné shromáždění Organizace spojených národů období 2021–2030 Desetiletím ekologické obnovy. Jeho hlavním cílem zůstává podpora opatře-

ní, zaměřených na člověkem poničené ekosystémy, zejména prostřednictvím právních norem, dostatečného financování a adaptivní péče přímo v terénu. Mezinárodní společenství v tomto ohledu neobjevilo Ameriku. Uvedený přístup zahrnují v různé míře vládami a dalšími zainteresovanými stranami již přijaté ambiciózní závazky, jako jsou Strategické rozvojové cíle OSN, Strategický plán Úmluvy o biologické rozmanitosti a jeho cíle z Aiči, Pařížská dohoda Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (UNFCCC), cíl Úmluvy OSN o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem nebo desertifikací, zvláště v Africe (UNCCD), do roku 2030 zastavit veškerou degradaci půdy a zajistit obnovu zničených pozemků nebo Strategický plán OSN pro lesy pro roky 2017–2030. Jenom v rámci omezování negativních dopadů probíhajících a očekávaných změn podnebí a přizpůsobování se jim přislíbilo 57 vlád, regionálních úřadů a soukromých organizací obnovit do roku 2020 1,7 milionu km² zdevastované souše, do roku 2030 by mělo jít o 3,5 milionu km², tedy plochu odpovídající rozloze Indie. Zmiňovaná obnova by mohla do roku 2023 přinést lidstvu v podobě ekosystémových služeb 9 bilionů USD (206 bilionů Kč), což odpovídá 137násobku ročního státního rozpočtu ČR (UN 2019).

Podrobný rozbor 240 studií potvrdil, že většina i značně poškozených ekosystémů může být, pokud bude existovat dobrá vůle, obnovena v průběhu několika desítek let až půlstoletí (Jones & Schmitz 2009). Plocha odlesněných či jinak člověkem negativně ovlivněných ploch vhodných pro obnovu dosahuje v globálním měřítku 20 milionů km², tedy dvojnásobku rozlohy evropského kontinentu (WRI 2014). Musíme ale přiznat, že velkoplošná obnova některých typů ekosystémů, kupř. mangrovových porostů, i nadále nepřináší žádoucí výsledky. Analýzou 400 studií vědci došli k závěru, že prvním krokem, jak obnovit určitý ekosystém, by mělo být využití přírodních procesů, nikoli technická rekultivace (Jones *et al.* 2018).

O peníze jde až v první řadě

Přitom se nejedná jen o nápravu škod, které jsme napáchali na přírodě. Rozumná přeměna poškozeného nebo zničeného území může napomoci zmírňovat dopady změn podnebí

v regionu nevyskytují až po ty široce rozšířené. Záznamy o výskytu putují do výše zmíněné anglické platformy iRecord.

A jak je to s celoevropským pokrytím v rámci jednoho systému? Po vydání nařízení EK č. 1143/2014 o prevenci a regulaci zavlékání či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů a na něj vázaného seznamu invazních nepůvodních druhů s významným dopadem na Unii (tzv. unijní seznam) se objevila také potřeba monitorovat druhy obsažené na tomto seznamu (dnes je jich 49), což ostatně nařízení ukládá jako povinnost. Jako databáze a mapový přehled (nejen) pro tyto druhy slouží Evropská informační síť invazních druhů (European Alien Species Information Network, EASIN) založená a spravovaná Společným výzkumným střediskem Evropské komise (JRC EU) sdružuje dřívější i stávající databáze invazních druhů v Evropě (např. DAISIE, NOBANIS, ESENIAS). EASIN tak poskytuje přístup k informacím o téměř 14 000 nepůvodních druzích. Druhy z unijního seznamu, které se v dotčeném státu EU objeví poprvé, mají být povinně nahlášeny prostřednictvím ohlašovacího systému NOTSYS – do něj zadávají data pouze koordinátoři z jednotlivých států a záznamy se též zobrazí v EASIN. Pro zapojení veřejnosti a získání tak vyššího množství informací pro EASIN vznikla aplikace **Invasive Alien Species Europe**. Ta obsahuje informace o dotčených 49 druzích a umožňuje zadávání jejich nálezu. Dostupná je zatím ve čtyřech jazycích, připravuje se i „regionální“ verze. Členské státy EU si podle výše zmíněného nařízení mohou vytvořit tzv. národní seznamy invazních druhů. Proto by v aplikaci bylo umožněno na území daného státu získat informace a mapovat druhy i z tohoto národního seznamu (a v příslušné jazykové mutaci), po přejezdu hranic by se seznam druhů opět přizpůsobil legislativě dotčeného státu množstvím popisovaných druhů.

Z článku je patrné, že evropská veřejnost, zejména v některých zemích, má řadu možností, jak se zapojit do mapování invazních druhů. Celoevropská aplikace **IAS Europe** bude patrně více využívána zeměmi, které zatím nedisponují obdobným systémem. Naopak státy s již fungujícími platformami je budou i nadále využívat a data z nich zasílat do systému EASIN. Obě možnosti tak vedou ke stejnému

cíli – zkvalitnit a rozšířit informace o výskytu invazních druhů, což by mělo napomoci k účinnějšímu boji s nimi.

Tomáš Görner

Literatura:

Adriaens T., Sutton-Croft M., Owen K., Brosens D., van Valkenburg J., Kilbey D., Groom Q., Ehmgig C., Thürkow F., Van Hende P., Schneider K. 2015. Trying to engage the crowd in recording invasive alien species in Europe: experiences from two smartphone applications in northwest Europe. *Management of Biological Invasions* 6 (2): 215–225.

Botella Ch., Joly A., Bonnet P., Monestiez P., Munoz F. 2018. Species distribution modeling based on the automated identification of citizen observations. *Applications in Plant Sciences* 6 (2): e1029.

Chobot K., Kučera Z., Duda P., Zárybnický J. 2018. Nálezová databáze ochrany přírody otevřena veřejnosti. *Ochrana přírody* 6: 34–37.

Ding F., Jiang D., Hao M., Lin G. 2018. Mapping the spatial distribution of *Aedes aegypti* and *Aedes albopictus*. *Acta Tropica* 178: 155–162.

Katsanevakis S., Deriu I., D’Amico F., Nunes A., Sanchez S., Crocetta F., Arianoutsou M., Bazos I., Christopoulou A., Curto G., Delipetrou P., Kokkoris Y., Panov V., Rabitsch W., Roques A., Scalera R., Shirley S., Tricarico E., Vannini A., Zenetos A., Zervou S., Zikos A., Cardoso A. 2015. European Alien Species Information Network (EASIN): supporting European policies and scientific research. *Management of Biological Invasions* 6(2): 147–157.

Mannino A. M., Balistreri P. 2018. Citizen science: a successful tool for monitoring invasive alien species (IAS) in Marine Protected Areas. The case study of the Egadi Islands MPA (Tyrrhenian Sea, Italy). *Biodiversity* 19: 1–7.

Vanderhoeven S., Adriaens T., D’hondt B., Van Gossium H., Vandegheuchte M., Verreycken H., Cigar J., Branquart E. 2015. A science-based approach to tackle invasive alien species in Belgium – the role of the ISEIA protocol and the Harmonia information system as decision support tools. *Management of Biological Invasions*, Vol. 6 (2): 197–208.

Zárybnický J., Chobot K., Kučera Z., Sedláčková O., Bartolotti P., Šaroch K. 2015. S Biologem v přírodě i doma. *Ochrana přírody* 5: 36–38.

Krkonoše: Příroda a lidé 2019

Ve dnech 11.–13. září 2019 se ve Špindlově Mlýně pod záštitou Ministerstva životního prostředí za podpory Státního fondu životního prostředí ČR uskutečnil první ročník odborné vědecko-vzdělávací konference *Krkonoše – příroda a lidé* (Krkonoše Mountains – Nature and People). Nejedná se o úplnou novinku na poli významných odborných konferencí a vzdělávacích akcí, které jsou spojeny s prezentací aktuálních poznatků živé i neživé přírody, problematiky ochrany přírody a jejího managementu domácích i zahraničních autorů a výzkumných skupin. Konference kontinuálně navazuje na dlouholetou tradici vědeckých konferencí, které v tříletých intervalech střídavě na obou stranách Krkonoš pořádaly správy obou národních parků (KRNAP/KPN) a které od roku 1991 nesly název *Geoekologické problémy Krkonoš*. Změna názvu, ale i struktury této tradiční vědecké akce je reflexí celé řady podnětů a připomínek, jež vycházejí ze současných vědeckých témat a aktuálních problémů spojených s naším nejvyšším pohořím, ale i s dalšími horami a chráněnými územími spadajícími do Sudetské soustavy.

Cílem konference je představit a diskutovat nejzajímavější výsledky výzkumu a monitoringu napříč širokým spektrem vědních oborů, jejich uplatnění v managementu ochrany přírody a také jejich využití v praxi při environmentálním vzdělávání současných i budoucích generací. Správa KRNAP srdečně zve všechny aktivní účastníky, kteří se ještě nerozhodli zaslat svůj ústní příspěvek nebo poster a samozřejmě všechny zvědavé posluchače z řad odborné veřejnosti, akademických a výzkumných pracovišť, vzdělávacích institucí, environmentálně školicích center a dalších, kteří si chtějí obohatit svá dosavadní poznání o našem nejstarším národním parku a celých Sudetech. Řádná registrace probíhá do konce měsíce června.

Řídící výbor pod vedením RNDr. Jana Štursy a za účasti významných vědeckých jmen, jakými jsou např. prof. František Krahulec, prof. Jakub Hruška či prof. Piotr Migoř,

Pančavská louka. Foto Zdeněk Patzelt

připravil pro účastníky velmi atraktivní program, který odstartují vyžádané přednášky na téma Kleč a její role v evropských pohorích. Jádrem konference je pak několik bloků celé řady přednášek dílčích přírodních, environmentálních, ale i socioekonomických, historických či pedagogických vědních disciplín. Připravena je i celá řada posterů zejména českých a polských vědců za přispění pracovníků Správy KRNAP, kteří budou informovat o aktuálních řešených problémech, projektech a jejich výsledcích. Společenským vrcholem konference bude slavnostní čtvrtetní galavečer. Účastníci se samozřejmě mohou těšit na tradiční závěrečné exkurze do nejzajímavějších partií Krkonoš v doprovodu erudovaných odborníků a místních průvodců ze Správy KRNAP. Bližší informace o konferenci spolu s přihlašovací on-line formulářem naleznete na **konference.krnapp.cz**.

Martin Erlebach

IPBES představil přelomovou zprávu o minulosti, současnosti a budoucnosti globální biodiverzity

Více než 1800 stránek textu připravovaného tři roky. Jeho autoři a redaktoři přečetli na 15 000 recenzovaných článků v časopisech, sbornících a knihách a dalších ověřitelných informačních zdrojů a vypořádali

Ecosystem Services, IPBES), odborný panel OSN zaměřený na uvedenou problematiku (viz *Ochrana přírody*, 71, 3, 44–47, 2016). Její v pořadí již 7. plenární zasedání se uskutečnilo 29. dubna – 4. května 2019 a hostilo jej pařížské ústředí Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation, UNESCO*). Vysoce informativní dokument podrobně hodnotící stav přírody a služeb, které poskytuje lidské společnosti, sepsalo více než 450 expertů z 50 států. Nechyběli mezi nimi ani pracovníci Ústavu výzkumu globální změny AV ČR Brno, Univerzity Karlovy v Praze/Jihočeské univerzity České Budějovice, Masarykovy univerzity v Brně a Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Dá se o vědě vyjednávat?

Nejvíce času věnovalo 800 delegátů pařížského zasedání právě schvalování zmiňované zprávy. Pochopitelně nešlo a ani nemohlo jít o celý dokument, ale o jeho souhrn pro politiky a řídicí pracovníky, který se nakonec podařilo stěsnat do 39 stran. I přes neúnavnou snahu zástupců některých vlád, reprezentovaných povětšinou právníky či diplomaty, úplně zamést pro ně nepříjemnou pravdu pod koberec nebo ji alespoň zlehčit, zůstaly v textu všechny podstatné, na důkazech založené údaje.

Přestože sídlo UNESCO v Paříži bylo vybudováno v letech 1955–1958, i nadále si zachovává moderní ráz. V popředí travertinová socha Odpočívající silueta, jejímž autorem je slavný britský umělec Henry Moore. Foto Jan Plesník

Vstupní halu pařížského ústředí UNESCO zdobí rozměrná nástěnná malba Pabla Picassa Ikarův pád z roku 1958. Foto Jan Plesník

Váčnatec koala (*Phascolarctos cinereus*) trpí zejména velkoplošným ničením prostředí, jmenovitě nížinných blahovičnickových lesů. Z populace, která před příchodem Evropanů čítala nejméně 10 milionů zvířat, dnes zůstalo na celém australském kontinentě jen 80 000–150 000 jedinců. Foto Jan Plesník

Větší podpora nezbytná

Bez přehnaného optimismu můžeme říci, že zpráva splnila jeden ze svých cílů – na základě aktuálních údajů poukázat na stav biodiverzity, tedy rozmanitosti dědičné hmoty, organismů a prostředí, a následně i přínosů

naší civilizaci, jako je kupř. opylování, půdotvorné procesy nebo fotosyntéza. Zájem hromadných sdělovacích prostředků o fakty podložena zjištěním IPBES překonal všechna očekávání, a že byla nemalá. V denících, časopisech a na internetových serverech se ihned

po zveřejnění zprávy objevily stovky článků a neméně intenzivně se její sdělení diskutovalo v rozhlasových a televizních pořadech a na sociálních sítích. Rozsáhlé informace o výstupu globální zprávy přinesly mj. CNN, BBC, New York Times, Die Welt a Le Monde a také známý módní časopis Vogue.

Můžeme stručně shrnout poselství vskutku obsáhlé zprávy? Bez ideologické předpojatosti, nemístné zaslepenosti a přehnaného alarmismu naléhavě upozorňuje širokou veřejnost, politiky a řídicí pracovníky, že stále se zrychlující ničení biologické rozmanitosti na všech jejích základních úrovních (geny/organismy/ekosystémy) dosáhlo v celosvětovém měřítku stupně, který nemá v historii lidstva obdoby a který bez nadsázky začíná nebezpečně podkopávat samotnou existenci naší civilizace. Může se tak stát, že v určitých částech planety sice nebudou vyčerpány zdroje, ale nebude se v nich dít nadále žít právě proto, že v nich už nebude některý život podporující proces fungovat.

Hromadné sdělovací prostředky zaujala hlavně dvě sdělení. Podle zprávy lidé již významně přeměnili tři čtvrtiny souše, a co se ví již mnohem méně, také dvě třetiny moře. Naproti tomu rozloha lidských sídel se v celém světě od roku 1992 zdvojnásobila. Autoři dále tvrdí, že z osmi milionů druhů planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů osídlujících v současnosti Zemi je vymizením (extinkcí) v různé míře ohrožen celý milion: nechybějí mezi nimi ani donekdávna naprosto běžné taxony či ekologické/funkční skupiny (gildy). K tomu připočteme, že od začátku 20. století se početnost živočichů ve většině suchozemských biotů snížila v průměru o polovinu.

Jak prosté, milý Watsone

Skutečnost, že členské státy IPBES neplatí povinné žádné členské příspěvky, s sebou přináší nežádoucí nejistotu do budoucnosti. Dobrovolnými podporovateli platformy tak zůstává Spolková republika Německo, která kromě toho, že v Bonnu hostí sekretariát organizace, poskytla IPBES od jeho založení více než 10 milionů USD (230 milionů Kč). Ve výčtu sponzorů následuje Norsko, Velká Británie, USA, Francie a Japonsko. Evropská unie, jež není členem IPBES, vynaloží prostřednictvím Evropské komise na podporu odborného

panelu OSN v období 2019–2020 téměř 5 milionů USD (115 milionů Kč). Přitom ve francouzské metropoli schválený program ukládá, aby IPBES do roku 2030 připravil komplexní analýzu dopadů invazních nepůvodních druhů na biodiverzitu, udržitelného využívání flóry a fauny, vzájemných vztahů mezi biologickou rozmanitostí, vodními zdroji, potravinami a lidským zdravím i hnacích sil způsobujících v celosvětovém měřítku úbytek biodiverzity. Mezi uvažovaná témata pro další zprávy patří i působení obchodu na biologickou rozmanitost a propojenost krajiny V roce 2020 by měla být uveřejněna studie o přímých a zpětných vazbách mezi biodiverzitou a změnami podnebí, vypracovaná společně se sesterskou organizací, Mezivládním panelem pro změnu klimatu (*Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC*).

Na úspěšném přijetí globální zprávy, k němuž došlo doslova za pět minut dvanáct, měl lví podíl dosavadní předseda IPBES sir Robert Watson, muž pronikavé inteligence, chorobné pracovitosti a záviděníhodných manažerských schopností. V Paříži byla do čela platformy zvolena Ana Maria Salgarová z Ústavu Alexandra von Humboldta sídlícím v kolumbijské Bogotě.

Příští zasedání IPBES se uskuteční v únoru 2021 v marockém Marrákeši.

Zjištění *Hodnocení světové biodiverzity a ekosystémových služeb* stejně jako v únoru 2019 uveřejněného 6. vydání *Stavu a výhledu světového životního prostředí (Global Environment Outlook, GEO)* považujeme za natolik závažná, že se k nim vrátíme v některém z příštích čísel našeho časopisu.

Souhrn zprávy pro politiky a řídicí pracovníky je dostupný na adrese:

<https://www.ipbes.net/news/ipbes-global-assessment-summary-policymakers-pdf>.

Jan Plesník

Medailonky

Odešla Šárka Neuschlová

S RNDr. Šárkou Neuschlovou jsem se poprvé setkal někdy v roce 1988. Byla tehdy zaměstnána, už jako odborná pracovníce s mnohaletou praxí, na Krajském středisku státní pa-

mátkové péče a ochrany přírody v Ostravě. Zajímal jsem se o místo a ona mě tenkrát od práce v profesionální ochraně přírody trochu zrazovala: „Víte, zákony nám příliš možností ovlivnit dění neumožňují a naše materiální vybavení to také není žádná sláva...“

Pak přišel listopad 1989 a situace v ochraně přírody se začala výrazně měnit v obecné rovině i konkrétně u nás, v tehdy ještě Severomoravském kraji. Naděje, že bude vyhlášena dlouho připravovaná chráněná krajinná oblast Poodří, našla v květnu 1991 naplnění a paní doktorka se stala její první vedoucí. To s sebou neslo celou řadu úkolů, především vytvoření týmu spolupracovníků, do něhož jsem měl možnost rovněž patřit, ale i celou řadu praktických činností spojených s provozem správy jako organizace. Zároveň bylo zapotřebí zpracovat důležité koncepční materiály jako plán péče, zonaci chráněné oblasti, to vše v době, kdy nabyt platnosti nový zákon o ochraně přírody a krajiny, objevily se možnosti financování krajinnotvorných opatření a poměrně rychle se zaváděly nové technologie, které jsou dnes samozřejmostí.

Novinek a úkolů bylo mnoho, přesto si paní doktorka našla čas na pochůzky a průzkumy Poodří. Patřila k „předpočítačovým“ ochranářům, kteří o to více pracovali v terénu, měla dlouhodobou zkušenost z poznání přírody celého kraje.

Své zkušenosti předávala ostatním mladším spolupracovníkům, učila je důkladně znát terén a vnímat ho komplexně, bez výrazných omezení daných konkrétními specializacemi. Volila i méně obvyklé způsoby poznání – velkým zážitkem byl let nad Poodřím, který zorganizovala pro pracovníky správy, kdy se rovinatá krajina nivy najednou jevila v zajímavých souvislostech. Patřilo k nim i několik ročníků vícedenních průzkumných plaveb řekou Odrou nebo cestou podél Odry do Polska.

Věnovala se dle svých časových možností přírodovědnému průzkumu Poodří, nezbytněmu ke stanovení managementu, neboť území bylo jen poměrně málo prozkoumané. S její podporou byly vyhlášeny některé přírodní rezervace a přírodní památky v CHKO Poodří. Tlak na krajinu od 90. let narůstal, začaly se objevovat různé investiční záměry, kterým

Šárka Neuschlová. Foto rodinný archiv

bylo zapotřebí čelit nebo je usměrnit, a tehdy se opět osvědčila její erudice.

Pokud jde o osvětovou činnost, editorský připravila první publikaci věnovanou přírodovědným průzkumům, významně se podílela na vzniku filmu „Poodří – harmonie v zelené a modré“, který získal jednu z cen Ekofilmu a na putovní výstavě o CHKO po obcích v Poodří. Ráda fotografovala a její snímky opatřené pečlivými popisky mají nejen dokumentační, ale mnohé i estetickou hodnotu.

Paní doktorka byla odborností botanička, která veškerou svou sílu, energii a zájem věnovala ochraně přírody. Nebyla manažersko-úřednický typ a postupný nárůst administrativy, organizačních pokynů a nařízení, které přinášel čas, ji nebyl blízký, nerada se svazovala termíny, potřebovala více volnosti a méně formálnosti. Její silnou stránkou bylo naopak osobní jednání s hospodáři v krajině, se zemědělci, rybáři, kdy argumentovala s vehemencí sobě vlastní.

Po řadu let každoročně pořádáme Pooderský sedánek, neformální setkání pracovníků správy. Téměř nikdy na něm nechyběla, na příští však už bohužel nepřijde, ten v únoru letošního roku byl jejím posledním... Dne 26. března 2019 nás paní doktorka, první vedoucí Správy CHKO Poodří, která celý svůj profesní život zasvětila ochraně přírody, ve věku 73 let náhle opustila.

Radim Jarošek

servation, management respectively shifted into four zones and the Zone I, the strictest one, currently covers 18 % of the total PLA’s area and includes not only small-size Specially Protected Areas, but also land above caves there. Research has showed that management on the surface above caves significantly influences the environment in the caves, particularly water quality. As a result of the procedure, the Moravský Kras/Moravia Karts has been better conserved and the legislation reflects the current knowledge.

Hubený P., Starý M. & Čížková P.: Where Is the Šumava/Bohemian Forest Mts. National Park Going?

The 2017 amendment to Act No. 114/1992 Gazette on Nature Conservation and Landscape Protection provided the Šumava/Bohemian Forest Mts. National Park (NP) with real revolutionary changes. Separating nature management carried out according to the respective nature conservation zones from attendance control followed by establishing areas of tranquillity has been quite unusual and new. Areas without human interventions which can be freely visited are being established as well as managed areas with the limited time period for visiting by tourists, e.g. historical Black Grouse (*Tetrao tetrix*) leks (common display areas) on mown meadows. The changes in nature conservation measures are moving the NP to West Europe where such approach has been quite common. In practice, the approach to nature has been streamlining both on the Czech and Bavarian side of the mountains and both national parks in the Šumava/Bohemian Forest Mts. and the Bayerischer Wald/Bavarian Forest Mts. have begun to speak a common language.

Křivan V.: The Chaloupky Land Trust – More than Ten Years of Nature Protection, Conservation and Management

The Chaloupky Land Trust similarly to many other land trusts across the whole Czech Republic has been involved in natural heritage protection, conservation and management. In south-eastern part of the Českomoravská vysočina/Bohemian-Moravian Highlands, it manages dozens of from a point of view of nature conservation valuable sites. The land trust’s activity combines traditional landscape

management techniques, e.g. grazing or mowing meadows, with current nature conservation principles. The Chaloupky Land Trust operates on the border among three regions (Vysočina, South Bohemia, South Moravia) and it particularly aims at management of old pastures and preserved meadows. The article deals with the association’s activities from a point of view of its financing as well as of nature conservation, research and data gathering in the field.

Svoboda P., Pašek O. & Kříž K.: The Truth on Participation of the Public in Administrative Procedures

In the Czech Republic’s legislation, there has been a trend to reduce rights of civil society associations to participate in administrative procedures dealing with nature conservation or with environmental protection. The trend aims at acceleration of development but it is not well elaborated and its target is to possessive the legislation process by business. The trend has four phases. The two have passed and two have been under preparation. At the end of the process associations shall be allowed to participate only in a low number of the biggest building intentions under the Environmental Impact Assessment (EIA) procedure, in addition under very strict conditions. The article presents the most important aspects of the issue, showing what has happened and what is intended and what is no doubt a dismantling of democratic public administration decision-making in environmental issues after 1989.

Dort M. & Kolibáč P.: New Decree on Forests

On January 1, 2019 new Decree No. 298/2018 Gazette on Elaborating Regional Forest Development Plans (RFDP) and on Delineation of Management Sets of Forest Types came into force, replacing Decree No. 83/1996 Gazette. There are no substantial changes in the articulated version arranged according to sections. In Article 3, the RFDP context is made more precise. In the framework of Management Types (MT) also a selective MT is again given, but no other recommendations on it are available now there. In Article 4, a typology system is mentioned and in Articles 5, Articles 6 respectively ways of and updating land

parcel classification into the system are presented. Article 7 aims at delineation of Management Sets of Forest Types (MSFT) while Paragraph 4 newly provides possibility to delineate MSFT characterized by different habitat/stand conditions or different growth types during development of Forest Management Plans and Forest Management Guidelines. Pursuant to Paragraph 5, for the National Park’s territory, MSFT delineation is based on National Park management principles. The article reviews the new decree and concludes that it can significantly contribute to improving tree species composition under current climate change and to forming diversified and long-term sustainable tree species composition in the Czech Republic. Regrettably, expectations of the State Nature Conservancy have been only partially met.

Milka D.: The Bozkov Dolomite Caves– Fifty Years from making them Show Caves

Fifty years ago, on May 2, 1969, the Bozkov Dolomite Caves were made accessible for the public. Up to now, they are the only show caves in northern part of Bohemia and the only dolomite ones in the whole Czech Republic: at the same time, they are the only caves in the country characterized by abundant silica netted, filiform and ledge structures on walls and ceilings created by selective corrosion. The lower floor is waterlogged and water-bearing: thus, visitors can meet not only the Swan Pools, but also the most extensive underground lake in Bohemia. Although the Bozkov Dolomite caves are not big and some parts had to be enhanced by bricks or significantly deepened they perfectly fulfil their key mission: to present to visitors history, beauty and patterns of unique and vulnerable underground world there.

Podhorný J.: Conservation Botany in the Hořepečník Czech Union for Nature Conservation Local Chapter

The Hořepečník Czech Union for Nature Conservation (CUNC) Local Chapter based in the town of Prostějov deals, *inter alia*, with wildlife mapping in the field, particularly of wild plants mainly in Central and South Moravia. During fifteen years, the Hořepečník Local Chapter car-

ried out six-year monitoring in the course of research on the Greater pasque flower (*Pulsatilla grandis*) near the town of Plumov in 2008 – 2013 also including grassland growth burning. In 2008 – 2012, volunteers also aimed at the Bee orchid (*Ophrys apifera*) populations in the vicinity of the town of Ždánice and in the Zouvalka Nature Monument where impacts of various management measures on generative reproduction in the wild vascular plant species were studied. Most of the projects were financed or co-financed by the CUNC programme entitled Biodiversity Conservation, supported by the Ministry of the Environment of the Czech Republic and the Forests of the Czech Republic, State Enterprise.

Stýblo P.N.: Registration of Wild Animals Taken into Care by the National Network of Rescue Centres and What Can Be Implied from That Statistics

The National Network of Rescue Centres provides, in addition to thousands of saved injured, sick, exhausted or orphaned wild animals and to effective communication, education and public awareness also interesting statistical data. The central registration of all animals taken into care allows not only to monitor species and individual numbers and recognize dates and sites of their findings, but also to follow their fate – causes why they had been injured or otherwise handicapped/disadvantaged, season of their taking into care, number of days spent at a rescue centre, etc. For each animal, there can be up to 57 data available. Long-term unified registration methods can be used for seeking for the trend in the issue. As the network co-ordinator, the Czech Union for Nature Conservation has gathered more than 10 million records on almost 250,000 individual animals. Moreover, the unique information source has not adequately been used for further processing. Thus, the author highlights that the National network of Rescue Centres would be a remarkable data provider for a lot of scientific studies.

Adámková K.: NET4GAS Closer to Nature – a Corporate Social Responsibility for Nature

The 12-year partnership between the Czech Union for Nature Conservation and

NET4GAS Company can be considered as unique. It had been launched in 2007 when the first sites were introduced within the Closer to Nature Programme aiming at awareness of from a point of view of nature conservation valuable sites among the general public. Educational trails, lookout sites, springs or wells, sites for resting, etc. These are only a few examples of visitor infrastructure that have been built now at 92 sites across the whole Czech Republic’s territory. Nevertheless, the NET4GAS’ Closer to Nature Programme has been becoming more diverse. During the last three years, the individual ecosystem restoration measures have also been supported by the Programme, providing remarkable outputs, too. Therefore, the NET4GAS’ Closer to Nature Programme is a very good example of co-operation between a NGO and a corporation and the efforts of the NET4GAS in this field should be very much appreciated.

Kučera J.: Young Nature Conservationists Groups

Activities aiming at children and youth have been an important part of the Czech Union for Nature Conservation’s portfolio. Its members and particularly hobby classes, organizations and schools can participate in national contests, namely the Gold Leaf (for elementary schools) or the Environmental Olympics for high schools. Long-term permanent activities in nature conservation and landscape protection are carried out by Young Nature Conservationists Groups (YNCG). The Czech Union for Nature Conservation’s local chapters have established about 65 YNCG across the whole country involving more than 1,600 children. Thus, the Union is one of the most important organisations encouraging children in nature conservation approbated by the Ministry of Education, Youth and Sports of the Czech Republic.

Havlíček J.: The European Turtle-dove – The Bird of the Year in 2019

The Czech Society for Ornithology (CSO) has been declaring carefully selected bird species as The Bird of the Year since 1992. In 2019, the symbolic but neglected European turtle-dove (*Streptopelia turtur*) has been awarded. Some

can be surprised to recognize that in addition to the well-known Eurasian collared dove (*S. decaocto*) there is another dove species, in Czech called “wild”. But it is the former which was versified by Karel Hynek Mácha, a famous poet of Czech Romanticism and which has for centuries been considered as a symbol of love. Moreover, the European turtle-dove displays other symbols that are rather sad. It is one of the birds species most rapidly disappearing from the European landscape evidencing that current landscape “management” causes an unprecedented decline in biological diversity. In addition, the bird species has been massively hunted: therefore, the turtle-dove became a face of the 2019 campaign on stopping migratory bird killing. As a response to the dramatic decline in the European turtle-dove numbers in Europe, the European Action Plan for the species has been elaborated and the Czech Republic has joined it through the Ministry of the Environment of the Czech Republic and the Nature Conservation Agency of the Czech Republic.

Kišelová M.: The ELCN Workcamp for Volunteers in Portugal

Purchasing land to be privately owned by non-profit organisations is one of the current nature conservation approaches. The Czech Union for Nature Conservation (CUNC) has been some years coordinating the land trust movement in the country and manages sites of significant importance for nature conservation in its ownership. Land trusts manage land either having been purchased by them or having been rented out to them by the owner aiming at maintaining or creating suitable natural conditions by the tailored measures or keeping cultural traditions alive there. Because of those activities the CUNC is interested in the LIFE ELCN (European Private Land Conservation Network) putting together organisations dealing with the issue. Therefore, the CUNC had been invited to participate in a workcamp for volunteers held in Portugal in April 2019 as the first step for possible involving in future LIFE ELCN project. At the site, the organizers presented to participants controlled burning management and other related activities, e.g. soil erosion prevention measures or invasive species eradication and control.

Kontakty na autory

Kateřina Adámková

Kancelář ÚVR ČSOP
katerina.adamkova@csop.cz

Libor Ambrozek

AOPK ČR, RP SCHKO Bílé Karpaty
ved. odd. péče o přírodu a krajinu
předseda ČSOP
libor.ambrozek@nature.cz

Pavla Čížková

Správa NP Šumava
odd. monitoringu lesa
pavla.cizkova@npsumava.cz

Miroslav Dort

AOPK ČR
vedoucí oddělení CHKO
miroslav.dort@nature.cz

Martin Erlebach

Správa Krkonošského národního parku
odd. ochrany přírody
merlebach@krnap.cz

Paula Filipová

AOPK ČR
samostatné právní oddělení pro veřejnou
správu
paula.filipova@nature.cz

Tomáš Görner

AOPK ČR
odd. obecné ochrany přírody
tomas.gorner@nature.cz

Bedřich Hájek

předseda SZOPK Slovenský raj
zoolog
bedo.hajek@gmail.com

Jan Havlíček

AOPK ČR
odd. sledování stavu druhů živočichů
jan.havlicek@nature.cz

Pavel Hubený

ředitel Správy NP Šumava
pavel.hubeny@npsumava.cz

Radim Jarošek

AOPK ČR, RP SCHKO Poodří
radim.jarosek@nature.cz

Martina Kišelová

Kancelář ÚVR ČSOP
martina.kiselova@csop.cz

Pavel Kolibáč

AOPK ČR
odd. péče o terestrické ekosystémy
pavel.kolibac@nature.cz

Václav Krívan

předseda ZO ČSOP Kněžice
vaclav.krivan@chaloupky.cz

Karel Kríž

ČSOP Vlašim
vedoucí střediska péče o přírodu a krajinu
karel.kriz@csop.cz

Jiří Kučera

předseda Sdružení mladých ochránců přírody
ČSOP
jiri_kucera@atlas.cz

Dušan Milka

Správa jeskyní ČR
vedoucí Bozkovských dolomitových jeskyní
bozkov@caves.cz

Jan Moravec

Kancelář ÚVR ČSOP
jan.moravec@csop.cz

Zuzana Mruzíková

AOPK ČR, RP Východní Čechy
odd. SCHKO Orlické hory
zuzana.mruzikova@nature.cz

Ondřej Pašek

ČSOP Vlašim
středisko péče o přírodu a krajinu
ondrej.pasek@csop.cz

Jan Plesník

AOPK ČR
oddělení mezinárodní spolupráce
jan.plesnik@nature.cz

Jaroslav Podhorný

ZO ČSOP Hořepník
horepnik_csop@centrum.cz

Martin Stary

náměstek ředitele Správy NP Šumava
martin.stary@npsumava.cz

Petr Styblo

ředitel kanceláře ČSOP
petr.styblo@csop.cz

Leoš Štefka

AOPK ČR, RP Jižní Morava
vedoucí odd. SCHKO Moravský kras
leos.stefka@nature.cz

Petr Svoboda

advokát
právník v oblasti práva životního prostředí
svoboda@akpetrsvoboda.cz